

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Том II

В – Вшетечка

МАТИЦА СРПСКА
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ

НОВИ САД – БЕОГРАД 2013

бригу о њему преузео је Главни одбор, који је, заузет другим пословима, оставио његовој судбини. Стање листа недовољно је било кад је уређивање В. бивао у рукама Игњатовићу. Међутим, то је било до средине децембра 1848. кад је В. прешао у Србију и кад је В. био без уредника. Тада се о њему појавио Данило Медаковић, који је био издавао и уређивао *Найредак*, па патријарха да, ако је Главном одбору до листа, одреди човека који ће заступати у ком правцу да уређује В. Медаковић се није саглашавао са патријархом, па је, понекад, знао од патријарха према званичној српској влади да је патријарх почетком 1849. на извесно време забранио издавање В. када су с пролећа 1849, због мањег интереса, Карловци постали Главни одбор, В. и штампарија одлучили да се преселе у Земун. В. почео да излази у Земуну, био је његов уредник Богдановићу лист 28. IV 1849. он му је рекао да је дотадашњи В. постао издавач *Србије*. Одређујући листу је да његов лист неће бити „Правитељства”, а још мање „Правитељственог лица”, него да ће бити гласило Војводства и народа. Како је Главни одбор са Рајачићем на челу не заступало интересе српског Војводства, В. увелико ишло струјом бечке либералне политике, то је В. у својим тежњи постајао све критичнији. Од органа Правитељственог створио у орган српског јавног мњења да зна да напише да Аустрија има „подлих планова” и да се она налази у рукама патријарха и његовог великог пропуса. Дижући гласило патријарха и генерала Богдановић је отворено писао да не били поверење у Аустрију, да не била не очекују, да им је због политике Беча и због игнорисања захтева, понестало ранијег интереса за борбу. Кад је В. патријарха да поднесе оставку и патријарх, Рајачић је затражио од патријарха, који је тада био заповедник Војводства, да ухапси Богдановића. Патријарх захтеву удовољио па је ухапсио Богдановића и Медаковића. Штампарија и штампани В. и *Найредак* захтева и спречила даље издавање В. се В. после 36. броја, који је изашао VI 1849, више није појавио.

А. Ј. Игњатовић, *Райсодије из провинције*, Н. Сад 1953; Ј. Савковић, *Богдановић у народном покрету*, ЗМСПН, 1964, 6; В. Ђ. Крстић, *Игњатовић у Ујарској 1791-1914*, Н. Сад, В. Ђ. Крстић

В.ЕТА, манастир у истоименом селу код Црвене Реке испод Суве планине, са храмом Богородичиног успења, непознатог ктитора и времена изградње. Предање га везује за византијско време, али се први пут помиње у XV в. Рушен је у време турског ропства, али су га монаси уз помоћ мештана обнављали. Сачувана је рукописна књига коју је 1686. за јеромонаха Партенија написао јеромонах Силивестар, оставивши у поговору сведочанство о великој глади и великим ценама намирница, али и похвалу да су те године великим трудом саградили ћелије. У другој половини XIX в. почели су обнова и напредак, посебно када је у новом конаку прорадила школа. Бугари су га спалили 1942. Садашњи изглед добио је у обнови после II светског рата. Храм је скромна једноставна грађевина.

ИЗВОР: Љ. Стојановић, *Стари српски записи и најновији*, I, Бг 1902. Р. Милошевић

ВЕТЕРИНА → ВЕТЕРИНАРСКА МЕДИЦИНА

ВЕТЕРИНАРСКА КОМОРА СРБИЈЕ, основана 29. II 1992. на основу Закона о здравственој заштити животиња из 1991. Први председник Коморе био је Небојша Штаљонић. Комора се бавила организационим питањима струке, издавачком делатношћу и организовањем научних и стручних скупова. Ради унапређења стручности, очувања професионалне етике, подизања нивоа здравствене заштите животиња, као и заштите професионалних интереса доктора ветеринарске медицине, 11. XI 2006. на основу Закона о ветеринарству реорганизована је В. к. С. као професионална организација, са правима и обавезама утврђеним Законом и Статутом Коморе. За председника је изабран Зоран Рашић. Повезивање и удруживање националних и регионалних комора, требало би, уз активно чланство у међународним асоцијацијама и уз прихватање принципа „Добре праксе ветеринарске медицине”, да омогући сваком доктору ветеринарске медицине стално усавршавање, проверу знања и примену јединствених критеријума за издавање лиценци. Комора је саиздавач најстаријег часописа ветеринарске медицине, *Ветеринарског гласника*, који излази од 1904, што је у кризним временима часопис обезбедило континуитет издажења.

ЛИТЕРАТУРА: „Развој коморског система у Југославији и значај организовања Ветеринарске коморе у Републици Србији”, *ВГ*, 1991, 8; „Основана Ветеринарска комора Србије”, *ВГ*, 1992, 2.

Ч. Русов

ВЕТЕРИНАРСКА МЕДИЦИНА (лат. *veterinitas*): стока, марва), грана медицине, наука о лечењу, неговању и бризи о животињама. В. м. није, међутим, чиста наука, него

је великим делом умеће или вештина, тј. практична примена различитих научних знања. У в. м. није довољно ни познавање научних чињеница ни вештина, односно умеће, него је потребна и лична надахнутост, интуиција, тј. уметност (*ars medici*). В. м. је тако делом наука, делом умеће (вештина), а делом и уметност.

Припитомљавање животиња и њихово гајење, било због извора хране или искористивања у друге сврхе (рад, лов, одевање, рат), имало је за последицу бригу о животињама и потребу пружања помоћи оболелим животињама. Међу првим сточарима сигурно су се издвајали појединци који су о животињама, њиховим потребама и болестима знали више од других. Такви појединци су своја емпиријски стечена знања преносили на потомке из генерације у генерацију. Потреба за људима који су боље познавали животиње расла је са порастом броја стоке. Оно што данас сматрамо в. м. постоји од времена доместификације животиња. Писани трагови у којима се помињу болести коња, говеда и бивола стари су око 4.500 година (Кина). Индијски цртежи стари око 4.000 година приказују мушкарце који чувају коње и слонове. Древна египатска уметност приказује на који начин су се Египћани бринули о здрављу животиња. Први записи из области в. м. помињу се на египатском папирусу из Кахуна (1900. п.н.е), као и у ведској литератури древне Индије. Према старогрчким легендама стоку је најбоље умео да лечи кентаур Хирон, Сатурнов син и Ескулапов учитељ. Старогрчки филозоф Аристотел извршио је класификацију животиња која се и данас понекад користи. У старом Риму (753–600. п.н.е.) римски научник Колумела написао је 12 томова књига о животињама. Између осталог писао је о здрављу и лечењу животиња и први је употребио термин „*veterinarius*” за лице које је лечило животиње. Реч „*veterinarii*” означава људе који се баве стоком, а према Колумели потиче од латинске речи „*vetus*”, што значи „стар”, јер су најстарији чувари стоке преносили млађима вештину опхођења са животињама, па и лечења. Овај термин почео је поново да се користи у XVII и XVIII в. У другој половини V в. н.е. написао је Публије Вегицијус Ренатус књигу *Artis veterinariae*. Тек 1.000 година касније (1598) написана је друга књига из ове области. Наиме, Италијан Карло Руини написао је књигу под називом *Анаџомија коња*.

Средњи век. Као и у хуманој медицини, на Балканском полуострву Словени су затекли извесну византијску ветеринарско-медицинску традицију која води порекло из античког периода. Из тог доба (XI и XII в.) помињу се византијски лекари и медицински списи на грчком језику. Верна слика о

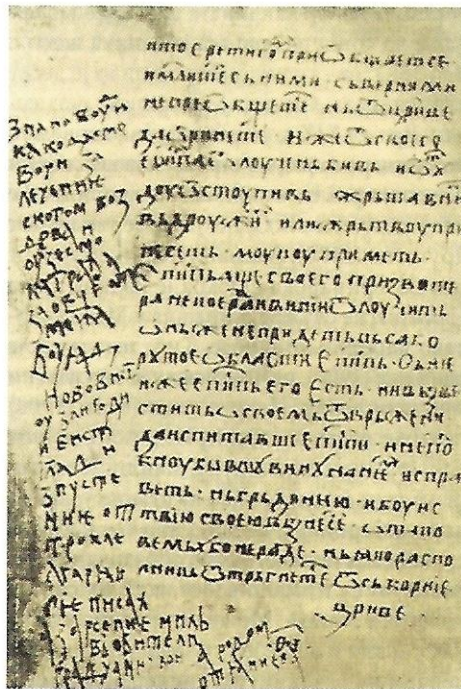

стању медицинских, а при томе се мисли и на ветеринарско-медицинске, прилике у византијским областима у доба досељавања Словена није сасвим могућна јер о њој нема података. То не значи, међутим, да у периоду досељавања Словена и формирања првих српских држава нису постојали одређени медицински обичаји и установе. Још у доба античке епохе, па и касније у време Византије постојали су прописи за које се данас зна да су у потпуности ветеринарски. Неки римски градови (Домавија код Сребренице) имали су своје градске кланице. Римљани су у сваком граду имали људе који су бринули о свим проблемима комуналне хигијене, па тако и о уклањању животињског отпада. Прописи о уређењу српских средњовековних градова (Котор, Будва) и у њима о уређењу кланица воде порекло из античке епохе. Град Котор је у Статуту из 1301. имао члан који је говорио о поткивању коња и обавезама ветеринара – емпирика. Слични прописи налазе се и у српском Рударском закону деспота Стефана Лазаревића из 1412. у којем се говори о обавезама поткивача. У медицинској пракси коришћен је Ходошки терапијски зборник (1390), за који се сматра најстаријом књигом српске медицине. Ходошки зборник садржи велик број рецепата који су употребљавани за лечење људи и животиња. Први ветеринар емпирик помиње се у доба краља Милутина. Био је то Воја Мутиловић, чија је надгробна плоча узидана у цркви Светог Ђорђа (задужбина краља Милутина), у манастиру Нагоричане код Куманова. Иако је био лекар, Лаврентије из Болоње посветио се лечењу животиња у Котору, а тај податак је из 1397. На

маргинама Грачаничког требника (1397) забележено је да се мелигаве овце лече папраћу. У *Службенику* је скоро 150 година касније (1542) описан помор оваца, као и да је народ примењивао вакцину („калемио“) против овчијих богиња. Медицинске прилике на просторима на које су се доселили Словени у суштини су наставак медицине античког доба. Ову културу Византија је наследила, чувала и практично развијала. Српска медицина настала је на основама античке медицине, а даље се развијала највише под утицајем Салерно-Монпељенске школе. Средњовековна српска медицина је по своме учењу била европска и није се разликовала од италијанске (Салерно) и

у Париз (Алфорт). До 1800. биће основане Високе ветеринарске школе у више градова у Европи (Торино, Гетинген, Беч, Хановер, Дрезден, Фрајбург, Марбург, Милано, Берлин, Минхен, Лондон, Мадрид, Копенхаген итд.). Медицински факултети у Европи оснивани су крајем XII в., дакле, читавих шест векова пре ветеринарских факултета, иако хумана и в. м. имају много тога заједничког.

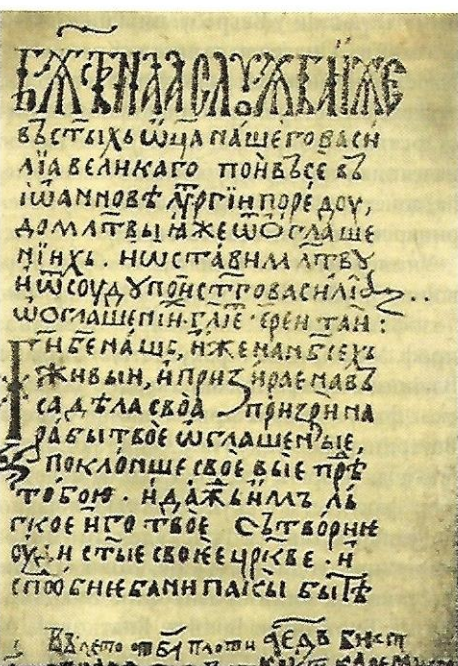
У ослобођеној Србији. Почетком XIX в. у Србији није било ветеринара, што и није чудо за земљу под турском влашћу. Стоку су лечили људи из народа, односно људи који су се специјализовано бавили овим послом. У Карађорђево време у Србији је дуже или краће време боравио Јован Петровић-Ковач (познат као Јован Ковач), учени ковач и поткивач. Знање поткивачког заната давало му је право да се бави и лечењем стоке. Карађорђе је изузетно ценио његов рад. За време Карађорђа у Србији је боравила и једна руска војна коњичка јединица, која је свакако у свом саставу морала да има и људе који су бринули о здрављу коња. Они су сасвим сигурно пружали помоћ оболелој стоци у Србији и своја искуства преносили на људе из српског народа. Матија Ненадовић помиње у својим *Мемоарима* да је његов коњ лечен у ветеринарској болници у Обреновцу, за коју се основано тврди да је била руска. Озбиљан приступ брзи о здрављу стоке везује се за оснивање Попечитељстванутрењи дјела 1835. и његовог Санитетског одељења 1839. Ово одељење је, поред бриге о здрављу људи, бринуло и о здрављу стоке. Лекари су у то време у току студија слушали предмет – Сточне заразе и то је, у недостатку ветеринара, било довољно да се окружним лекарима-физикусима повери и брига о здрављу животиња. Недуго после тога (1842) начелник Санитетског одељења тражио је да се уведу знање земалског ветеринара у Србији. Али, и пре тога у Србији су радили странци лекари који су били и ветеринари (Ф. Бихеле, Ф. Будаи, Ј. Шауенгел, Ф. Бирг) или само ветеринари (И. Алексијевић Болечњиков-Борашнов, Ј. Гец). Јован Гец је написао и прву ветеринарску књигу на српском језику, *Хијолоџија*, која је штампана 1862. У Српску војску је 1851. примљен у службу за марвеног лекара Јован Теодоровић из Новог Сада. Потребно за ветеринарима подмиривале су се стручњацима из иностранства. Кнез Михаило Обреновић је 1860. довео француског мајора Иполита Мондена у Србију, унапредио га је у чин пуковника и 1861. поставио за начелника Главне управе. Приступајући модернизацији српске војске И. Монден је модернизовао и ветеринарску службу, па, између осталог, изједначује марвеног лекара са лекаром хумане медицине. Државном савету предложио је да се именује главни марвени лекар. Државни савет прихватио

Запис о народним ветеринарима и лечењу оваца помоћу папрати, *Грачанички требник*, XVII в.

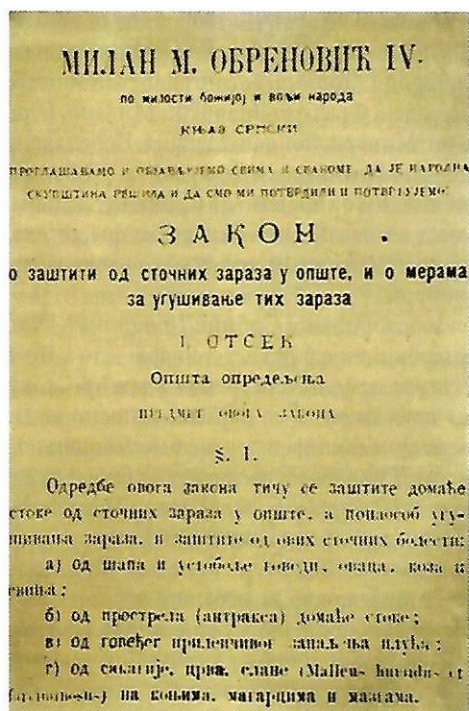
француске (Монпеље) медицине XIV и XV в. Можда су томе допринеле и разлике у систему школовања на Западу и Византији. У Византији медицина се развијала као занат, при већим болницама, где се знање стицало праксом. На Западу медицина се изучавала на универзитетима по одређеном систему, где се добијало солидније медицинско образовање.

Турска освајања и пад Цариграда (1453) прекинули су развој византијске медицине, а и најзначајније везе Србије са Западом. Те везе се поново успостављају тек крајем XVIII и почетком XIX в. Тим везама највише су допринели Срби сељеници у Аустријском царству. Највећи број првих ветеринара у Србији био је из Хабзбуршког царства и били су различитих националности (Срби, Чеси, Аустријанци). В. м. као наука почиње да се развија крајем XVIII в. оснивањем прве Високе ветеринарске школе 1762. у Лиону која је 1763. премештена

Запис о вакцинацији оваца против овчијих богиња из 1542, *Призренски службеник* (Универзитетска библиотека Бг)

Закон о заштити од сточних зараза у Србији из 1881.

је овај предлог и на то место дошао је Француз Карло Траншан, који је донео законе и прописе, који се нису знатније мењали до 1918. У додатку Закона о устројству војске из 1865. прецизиране су и обавезе марвених лекара и поткивача.

Знања из в. м. у Србији XIX в. почињу да се стичу од оснивања Артиљеријске школе 1850. Наставни план Артиљеријске школе за официре обухватао је 38 предмета, а међу њима Хипологију, Правила коњичке службе, као и Јахање и вожење. Прва обука ветеринарских кадрова везује се за оснивање Поткивачке школе за војне потребе 1866. Поткивачи су по завршетку школовања распоређивани у војне јединице. Најбољи из ове школе су 1880. послани у Беч на школовање да би били марвени лекари. Од првих осам посланих на школовање у Беч, сви су завршили школовање и вратили се у Србију на дужност војних марвених лекара. Поред потреба за официрским ветеринарским кадровима (ветеринарима, марвеним лекарима) и поткивачима у Војсци Србије осећала се потреба и за оспособљавањем ветеринарских помоћника. Због тога је 1901. основана Ветеринарска школа. Школовање је трајало две године. Стручни предмети у овој школи били су: Анатомија коња и говеда са физиологијом; Поткивање коња и говеда; О расама коња и говеда; Хигијена коња и говеда; Оцена коња по њиховој спољашности; Познавање, справљање и давање лекова болесној стоци; Патологија и терапија унутрашњих и заразних болести коња и говеда са патолошком анатомијом и вршење сеција; Антисептичко и асептичко лечење коња и говеда са малом хирургијом; О познавању потребних инструмената и

завоја; О прегледу стоке и меса; Практична обука из поткивања коња и говеда.

У Србији XIX в. приоритетно је било присуство ветеринарске струке у војсци. Законом о уређењу санитарске струке у Србији из 1881. дефинисано је да сваки округ у Србији мора да има свог окружног марвеног лекара. У самом Санитетском одељењу Министарства унутрашњих дела био је и главни марвени лекар. Места окружних марвених лекара у прво време попуњавана су ветеринарима из војске и из иностранства. Како су потребе за ветеринарима биле све веће, држава је преко Санитетског одељења слала стипендисте на студије в. м. у иностранство. Потенцијални стипендисти морали су да имају завршену средњу спрему, а избор кандидата после пријављивања на конкурс вршила је Велика школа. Већ 1882. на студије у Беч отишло је десет стипендиста. Студије је завршило њих седам. Крајем XIX в. у Србији је било довољно ветеринара за рад на терену, извозу стоке и његовој организацији, али и за оснивање свог удружења – Српског ветеринарског друштва (1890). Захваљујући њему, српска Ветеринарска служба је издвојена из Санитетске службе и прешла у Министарство народне привреде. Ту је имала своје одељење (1900), на чијем челу је био главни марвени лекар. Недуго после тога (1904) почиње да излази *Ветеринарски гласник*, који је афирмисао струку, доприносио ширењу знања и подстицао на стално усвршавање ветеринара. Ветеринари тог времена су били изузетно стручно образовани и по знању нису нимало заостајали од својих колега са Запада. Може се претпоставити да су знали и више јер су завршавали школовање на различитим универзитетима, а у невеликој земљи, каква је Србија, могли су да размењују знања и искуста стечена у различитим школама. На тај начин могли су да примене оно што је у в. м. било најбоље у Европи.

Први светски рат је прекинуо активност службе која је била у пуном замаху и ветеринарску службу приближио ветеринарским службама савезника, пре свега француској ветеринарској служби. У току I светског рата у српској војсци било је француских официра ветеринара. Они су поред бриге о здрављу стоке доприносили размени искустава из свакодневне ветеринарске праксе са колегама из Србије. На Солунском фронту било је 47 српских ветеринара (23 војна, 23 цивилна и један заробљеник) и 13 ветеринарских помоћника (осам студената). Од 1916. до 1918. са српским ветеринарима је и 56 француских ветеринара и 12 поткивача. Српска војска је на Солунском фронту организовала школу за 40 поткивача, при чему је обука обављена у француским јединицама. Ветеринарска служба била је свесна чињенице и пред I светски

рат да Србији, као сточарској земљи, треба више ветеринара, а и да им је за то потребна сопствена ветеринарска школа. Та идеја није их напуштала ни за време рата. После зборова марвених лекара одржаних крајем маја и почетком јуна 1918. у Водени (Грчка) и августа у Солуну урађен је Пројекат организације ветеринарске службе за послератно време. Овај пројекат није се бавио само организацијом ветеринарске службе (војне и цивилне), него се односио и на образовање. Истакнута је потреба оснивања Високе ветеринарске школе, Бактериолошко-хигијенског завода (кроз које би постепено прошли сви ветеринари), Поткивачке занатске школе, као и курсева за прегледаче меса и ветеринарске болничаре.

У Краљевини СХС, недуго по њеном оснивању, у Загребу је указом престолонаследника Александра (1919) основана Висока ветеринарска школа, преко 150 година после оснивања прве Високе ветеринарске школе у Лиону 1762. Указом краља Александра из 1924. Висока ветеринарска школа претворена је у Ветеринарски факултет Свеучилишта Краљевине Југославије у Загребу. Посебним указом краља Александра међу тројицом професора који су именовани за осниваче (фундаторе) Ветеринарског факултета у Загребу двојица ће касније бити и професори Ветеринарског факултета у Београду (Миле Рајчевић, др Петар Ђурић). Професор Рајчевић је био први управник Бујатричко-породиљске клинике и први декан Ветеринарског факултета у Београду који је био ветеринар (прва тројица нису била ветеринари). Идеја ветеринара Солунаца о оснивању Високе ветеринарске школе у Београду, поред већ постојећег Ветеринарског факултета у Краљевини Југославији у Загребу, није било лако остварива. Сматрало се да је за Краљевину Југославију довољан један факултет. Ипак, залагањем Ветеринарског одељења Министарства пољопривреде, а највише њеног начелника, доктора Љубомира Младеновића, донета је 1936. Уредба о оснивању Ветеринарског факултета у Београду.

Универзитетски Сенат је изабрао Живојина Ђорђевића (први декан), проф. Филозофског факултета, Рихарда Буријана, проф. Медицинског факултета, и Милана Влајинца, проф. Пољопривредно-шумарског факултета, за прве чланове Савета Ветеринарског факултета. Задатак Савета био је да изврши све припреме за почетак рада факултета. Факултет је 1936. објавио почетак наставе са 149 студената уписаних у прву годину студија. Први стални наставници били су Антоније Вуковић, Илија Ђуричић и Бранко Влатковић. У време почетка II светског рата Факултет је имао 25 наставника, 16 асистената и 611 студената. Из прве генерације студената уписаних 1936. прва четворица су

дипломирала 1942. Упис студената је настављен 1945, када је студије уписало око 500 студената. У послератној Југославији отворени су Ветеринарски факултет у Сарајеву, 1950. и Ветеринарски одсек на Биотехнолошком факултету у Љубљани, 1953. Ветеринарски факултет у Београду је 1997. променио назив у Факултет ветеринарске медицине. Данас у Србији се доктори **в. м.**, поред Факултета ветеринарске медицине у Београду, школују и на Департману ветеринарске медицине који је основан 2000. на Пољопривредном факултету Универзитета у Новом Саду.

В. м. може да се подели на различите начине. Најчешће се **в. м.** дели на теоретску и практичну. Првом се стичу научна звања, а другој је сврха да практично користи и примени стечена знања. Теоретском делу **в. м.** припадају: анатомија, хистологија, ембриологија, физиологија, фармакологија, патологија, микробиологија, паразитологија итд. Практичне струке се баве: болестима појединих животињских врста (нпр. копитари, папкари, птице, месоједи); болестима појединих делова тела (интерна медицина, офталмологија); одређеним болестима (бактеријске, вирусне, паразитске); врстама дијагностичких поступака (рендгенологија). Унутар сваког од теоретских и практичних делова **в. м.** постоје области или специјалности, што је нарочито изражено код практичног дела **в. м.** Тако се у интерној медицини препознају кардиологија, хематологија, нефрологија итд., а у хирургији ортопедија, торакална хирургија, абдоминална хирургија итд. У **в. м.** посебно се издвајају породилство, стерилитет и в.о. Такође, посебне области су зоохигијена и исхрана које чине основ превентивне **в. м.** Значајан део активности **в. м.** везује се за хигијену и технологију хране анималног порекла (безбедност хране). Савремени приступ безбедности хране подразумева учешће доктора **в. м.** у свим сегментима производње хране анималног порекла („од њиве до трпезе“), разуме се у сарадњи са стручњацима из других области (агрономи, технолози, лекари, биолози, фармацеути). Последњих година **в. м.** бави се све више понашањем животиња и њиховом добробити, као и заштитом животне средине. Делатност **в. м.** мењала се кроз време. У античко доба и у средњем веку, па све до средине ХХ в. главни део активности **в. м.** био је везан за бригу о нези и здрављу коња, а посебна пажња посвећивала се сигурно најосетљивијем делу тела коња – копиту. Ово је сасвим разумљиво јер је коњица била значајан чинилац војне моћи сваке државе. Данас је **в. м.** посвећена највећим делом здравственом стању производних животиња (производња меса, млека, јаја), безбедности хране, заштити здравља и добробити

различитих врста животиња (кућни љубимци, мале животиње, животиње у зоолошким вртovima, дивљим животињама, угроженим врстама животиња). Може се рећи да су и поред разноврсне делатности пред савременом **в. м.** три основна задатка: спречавање и сузбијање болести, нарочито оних заједничких за животиње и људе – зоонозе (чиме се штити и здравље људи); лечење животиња; брига о безбедности хране анималног порекла, а тиме и брига о здрављу људи. Разноврсност делатности **в. м.** захтева у пракси и различите видове специјалности. Тако у САД Америчко удружење **в. м.** признаје 20 ветеринарских специјализација. Савременој **в. м.** доступне су бројне дијагностичке (ултразвук, скенер, магнетна резонанца) и терапеутске технике које се користе и у хуманој медицини (замена кука, стоматологија, естетска хирургија, уклањање катаракте, уградња пејсмејкера, инсулинска терапија). Доктори **в. м.** имају значајну улогу не само у медицинским, него и у биолошким, хемијским, пољопривредним, фармацеутским и технолошким истраживањима.

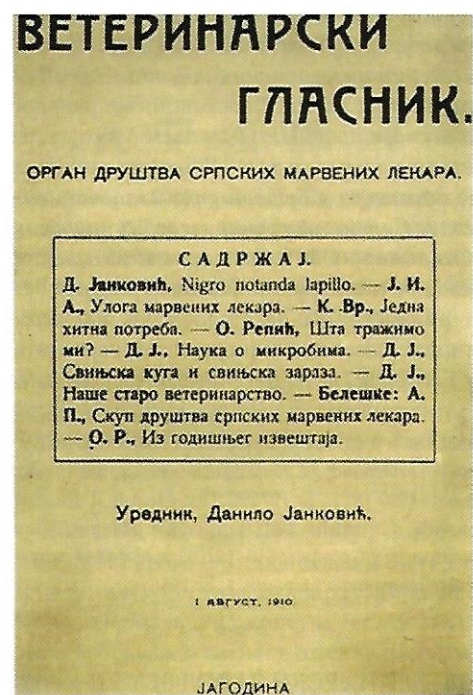
М. Ж. Балтић

Народна ветерина. Стока је у традиционалној култури била кључна за егзистенцију (симболички називана „благо“) и због тога је развијен скуп народних знања везан за њено здравље. Етноветеринарска знања, заснована на културно уобличеном схватању природе, најпре обухватају куративне поступке према стоци (пре свега говеда, овце и свиње), а делимично и превенцију болести. Етноветеринарски куративни поступци и знања усмерени су ка лечењу од пришта, шуге, врућице, црвеног ветра, прехладе, надутости, као и на залечење прелома и других повреда. Народна ветерина ипак није познавала поступак лечења од метиља, честе болести оваца. Неке од поступака лечења знали су да примене сви, али су неке поступке знали да примене само људи који су се извештили у лечењу стоке јер је оно подразумевало и делимично познавање анатомије животиња. За лечење болести стоке коришћене су разне лековите биљке: кукурек, бели лук, чемерика, сиљевина, љутач и др., као и средства попут соли и сирћета, плавог камена, барута, гаса за лампе, катрана итд. Стока је, на пример, од шуге лечена катраном, од шапа плавим каменом, кречом или машћу од јазавца. Пуштање крви је било уобичајено код лечења оваца. Надутост је лечена испуштањем гасова које је по правилу подразумевало мања отварања болесне животиње. Превенција болести стоке углавном је везана за исхрану – стоци су уз храну давани со, сига, церов пепео, песак, љуска ораха, кора бундеве и др., а за овце се водило рачуна када и где иду на испашу да се не би ометиле. Било је познато да мора да се води

рачуна о хигијени стоке и да чиста стока мање оболева. У етноветеринарске поступке убраја се и кастрирање овнова, волова или вепрова. У лечењу стоке прибегавало се понекад и магијским поступцима, али су они били радије примењивани за превенцију болести стоке. Најпознатији магијски поступци су лиле и воловска богомоља – ритуална пурификација живом ватром, водом и земљом кроз обред прелаза. После I светског рата, а нарочито од средине ХХ столећа, све је већи број школованих ветеринара тако да народна ветеринарска знања постепено нестају.

М. Матић

ЛИТЕРАТУРА: П. Томић, „Сточарство“, ГЕМ, 1962, 25; „Привреда – сточарство“, ГЕМ, 1964, 27; Р. Катић, О лекарима код Срба у средњем веку, Бг 1971; Д. Дивљановић, „Ветеринарство у Србији у 19. и 20. веку“, ВГ, 1972, 26; В. Симић, „Неправилни и правилни термини из домена Ветеринарске медицине“, ВГ, 1982, 4; И. Ковачевић, „Воловска богомоља“, ГЕМ, Бг 1983, 47; Р. Катић, Крайшак ирелед ойшћей сїања срїске средњевековне медицине, Хиландарски медицински кодекс Н 517, Бг 1989; М. Ж. Балтић, „Историјски осврт на школовање ветеринарских кадрова у Србији“, Зборник VIII конгреса веїшеринара Србије, Бг 2009.

Ветеринарски Гласник, Јагодина, 1910.

ВЕТЕРИНАРСКИ ГЛАСНИК, стручни часопис за марвено лекарство и сточарство, основан од Удружења марвених лекара Србије на збору одржаном у Београду 1890. Тада је донето више одлука, од којих се две односе на то да се убудуће „нашем народу пружају нужне поуке из марвеног лекарства“ у листу *Тежак*, који је издавало Српско пољопривредно друштво, а да се за стручне радове „по струци ветеринарској“ оснује нови часопис под именом

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Издавачи

МАТИЦА СРПСКА, Нови Сад
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ, Београд
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд

За издаваче

Проф. др Драган Станић
Академик Никола Хајдин
Драгољуб Којчић

Лектори

Милена Микић Враголић, Вера Василић

Коректори

Вера Василић, Бранислав Карановић

Компјутерски слој

Редакција Српске енциклопедије

Припрема за штампу

Наташа Прибићевић, Александар Прибићевић

Технички уредник

Вукица Туцаков

Штампа

Службени гласник, Београд

Тираж 5.000

ISBN 978-86-7946-121-6

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
0 /9 (497 . 11) (031 . 038)

СРПСКА енциклопедија . Том 2 , В–Вшетечка /
[главни уредници Чедомир Попов, Драган Станић] . - Нови Сад :
Матица српска ; Београд : Српска академија наука и уметности :
Завод за уџбенике, 2013 (Београд : Службени гласник) . - 980 стр. :
илустр. ; 30 см

Тираж 5.000.

ISBN 978-86-7946-121-6

а) Србија - Енциклопедије б) Енциклопедије, националне

COBISS . SR - ID 281167623

К.Б. 34922

8 600262 035776